

“IHMEELLINEN ON JUMALA PYHISSÄÄN” – TÄNÄÄNKIN

TT Hannu Pöyhönen

Tämä otsikko pohjautuu Septuagintan mukaisen Psalmin 67:36 sanaan, joka Ortodoksisen kirkon tulkintaperinteessä liittyy pyhiin Jumalan ihmisiin (vrt. Ps. 68:36).

Jumalan antamia eri aikakausien pyhiä

Otsikon väittämän ja Ortodoksisen kirkon vakaan uskon mukaan pyhiä on aina ollut ja tulee aina olemaan. Pyhiä me tapaamme niin Vanhassa kuin Uudessakin testamentissa, mutta myös Kirkon myöhemmässä historiassa.

Vanhan testamentin aikakaudelta voimme nimetä erityisesti kolme pyhää, joilla on suuri merkitys tämän päivän todellisuuden kannalta: Abrahamin, Mooseksen ja Daavidin. Heistä ensiksi mainittu osoittautui uskon sankariksi suorastaan yli-inhimillisellä kuuliaisuudellaan. Sen vuoksi hän peri Jumalalta lupauksen, joka sulkee sisäänsä kaikki kansakunnat ja sukupolvet: “Sinussa tulevat siunatuiksi kaikki sukukunnat maan päällä” (1. Moos. 12:3). Kaksi muuta puolestaan saivat toimia ikuisuudesta asti olemassa olevan ja maailmanaikojen lopulla lihaksi tulleen Sanan esikuvina – Hänen, joka toteutti ja saattoi voimaan Abrahamille annettun lupauksen. Ihmeteltäviä Uuden testamentin pyhiä erityisesti meille, jotka olemme kokoontuneet juhlimaan kristinuskon kahta taaksensa jättämää ja monella tavoin kunniakasta vuosituhatta, ovat Kristuksen kaksitoista kalastajaseuraaajaa, joiden kautta Jumala järjen ylittävästi sai saaliikseen koko maailman. Ihmeteltäviä pyhiä Kirkon myöhemmiltä ajoilta puolestaan ovat Kristuksen voittoisat marttyyrit, Egyptin erämaiden ja muiden luostarielämän keskusten lahjottoman ankarat askeetit, ekumeenisten synodiin Jumalan valaisemat kirkkoisät, mutta myös oman aikamme suuret ohjaajavanhukset. Selvänäkemisen ja ennaltänäkemisen jumalallisten armolahjojen avulla he ohjaavat kanssaveljiään ja -sisariaan pelastuksen tielle ja suorittavat aivan samanlaisia ihmeitä, joista meille kerrotaan tavan takaa Raamatun lehdillä.

Pyhiensä kautta Jumala siis välitti ihmiskunnalle ennakolta tiedon Kirkon perustamisesta ja antoi monenlaisia kuvauksia sen piirissä vallitsevasta elämästä, toteutti heidän kauttansa nämä profetiat, mahdollisti Kirkon leviämisen aina maanpiiriin ääriin asti, vahvisti sen uskon horjumattomaksi sekä varusti sen kaikella tarpeellisella viisaudella ja voimalla. Näin ollen voimme sanoa, että pyhät toimivat tässä maailmassa sen loppuun asti Jumalan luomattoman armon kanavana: he ravitsevat ihmissydänten kuivan maaperän ja tekevät sen hedelmälliseksi. Viime kädessä itse Jumala osoittautuu ihmeelliseksi pyhiensä elämänvaelluksessa ja olemuksessa. Heidän henkilökohtainen suuruutensa kätkeytyy heidän omaan tyhjentymiseensä, persoonallisen vapautensa uhraamiseen ja itsensä luovuttamiseen ehdoitta Kolmiyhteisen Jumalan, Hänen ihmisluonnon rajat ylittävän elämänsä, viisautensa ja voimansa käyttöön. Pyhät ovat meille sinettejä Jumalan olemassaolosta ja Hänen läsnäolostaan heissä, mutta myös siitä, että Jumalan armon tukiessa meillä kaikilla on mahdollisuus pyhittyä tässä langenneessakin maailmassa. Tämän takia he ovat meille rohkaisevia esikuvia hyvään suuntautumisessa ja hyveiden hankkimisessa. Samalla he kuitenkin ovat myös meidän tuomareitamme, koska ihmiselle asetetun luomistarkoituksen saavuttaminen – siis jumaloituminen – ei ole tarjolla vain heille, vaan kaikille meille.

Meillä on syytä suureen kiitollisuuteen, sillä hyvydessään Jumala on siunannut runsaasti meidänkin aikakauttamme lahjoittamalla keskellemme todistajiksi kokonaisen pilven pyhiä (Hepr. 12:1) ja tämän päivän teknologian keinoin myös on levittänyt “heidän sanansa maan

piirin ääriin” (Room. 10:18). Erityisesti Kreikan kirkollinen maaperä on kuluneella 20. vuosisadalla tuottanut monia tunnettuja, mutta myös julkisuudelle hieman varjoon jääneitä, kanonisoituja tai sitä vielä odottavia pyhiä. Kanonisoituja pyhiä ovat mm. Savvas Kalymnoslainen (k. 1908), Pentapoliksen piispa Nektarios (k. 1920), Arsenios Kappadokialainen (k. 1924), Nikolaos Planas (k. 1932), Siluan Athosvuorelainen (k. 1938) ja Anthimos Hioslainen (k. 1960). Kanonisoimattomia ainakin toistaiseksi ovat Athoksella sijaitsevan Gregorioksen luostarin igumeni Athanasios (k. 1953), Joosef Hesykasti (k. 1959), Hieronymos Eginalainen (k. 1966), Amfilohios Makris (k. 1970), Filotheos Zervakos (k. 1980), Porfyrios Bairaktaris (k. 1991), Jakovos Tsalikis (k. 1991), Athoksen Pienellä Pyhän Annan skiitalla kilvoitellut hymnografi Gerasimos (k. 1991), länsimaillakin hyvin tunnettu venäläissyntyinen arkkimandriitta Sofroni Saharov (k. 1993) ja isä Paisios Eznepidis (k. 1994).

Kaikki nämä ja monet muut heidän kaltaisensa ovat todellisia Jumalan ihmisiä, joista jokaisesta pitäisi puhua pitkään kunnioittaaksemme heidän antiaan maailmanlaajuiselle Ortodoksiselle kirkolle. Koska aika ei sitä kuitenkaan salli, meidän pitää rajoittua muutamaan ja tarkastella heidänkin elämäänsä vain yhdestä näkökulmasta. Esimerkeiksi Kreikan kirkon viime vuosisadan pyhistä olen valinnut kolme: pyhän Nektarioksen, Joosef Hesykastin ja isä Paisioksen.

Ennen varsinaista liikkeelle lähtöä haluan kuitenkin vielä selventää kahta asiaa. Ensinnäkin, nyt esiteltävien pyhiin valinta ei pyri heijastamaan edellä lueteltujen keskinäistä suuruutta. Toiseksi, myönnän, että jokaisella ortodoksisella paikalliskirkolla on omat pyhänsä. Rajoittuminen kreikkalaisiin pyhiin johtuu hyvin käytännöllisistä syistä: persoonallisesti tunnen parhaiten juuri heidät ja lisäksi kokoontumisemme tapahtuu Kreikan alueella.

Pyhä Nektarios Eginalainen

Pyhä Nektarios syntyi vuonna 1846 Traakian maakunnassa Kreikassa, mutta siirtyi vuosisadan loppuvaiheilla Egyptin Aleksandriaan, jossa suoritti pappispalvelusta Herran työssä. Askeettisen elämänsä ja teologisen koulutuksensa ansiosta hän kohosi lopulta Pentapoliksen metropoliitaksi. Noiden avujensa perusteella, mutta myös Kirkon piirissä osoittamansa monenlaisen toimeliaisuuden johdosta, häntä pidettiin lähes varmana seuraajana silloiselle, jo ikääntyneelle Aleksandrian patriarkalle Sofroniokselle. Juuri siitä syystä pyhän Nektarioksen vastustajat alkoivat kateellisina panetella häntä. Tämän seurauksena hänet lopulta karkotettiin Egyptistä, vieläpä hyvin nöyryyttävästi.

Panettelu jatkui myös Kreikassa, jonne hän vapaaehtoisesti heti vetäytyi. Hän kärsi nälkää, häntä halveksittiin, häntä vainottiin sekä papiston että maallikoiden taholta. Käytännössä hänellä ei ollut paikkaa “mihin päänsä kallistaisi” (Matt. 8:20). Kuitenkaan hän ei valittanut, ei menettänyt uskoaan eikä rohkeuttaan. Kestäväisyydellään ja vilpittömällä anteeksiantamisellaan hänestä tuli esikuva oman aikamme Kristuksen laumalle, sillä hän eli kuten itse Kristus. Hänen kuolemansa jälkeen Jumala korotti nöyrän palvelijansa lukemattomien erilaisten ihmisten kautta, joista monet ovat suuria ja vaikuttavia. Tämän Jobiin verrattavan kärsijähahmon elämä on Ortodoksisuuden kunnia ja kerskaus tämän aikakauden monenlaisten totuudesta poikenneiden kristillisten lahkojen edessä, jotka lupaavat kannattajilleen ylösnousemuksen sävyttämää elämää ilman edeltävää ristiä ja vanhan Aadamin täydellistä kuolemaa.

Joosef Hesykasti

Toinen viime vuosisadan suuri, esikuvallinen hahmo meille nykypäivän kristitylle on Joosef

Hesykasti. Hän meni Pyhälle Vuorelle, Athokselle, jo nuorella iällä voidakseen antautua kokonaisvaltaisesti askeettisiin kilvoituksiin. Herran käskyn mukaan hän etsi ennen kaikkea Jumalan valtakuntaa, joka on sisäisesti meissä (Matt. 6:33, Luuk. 17:21), ja eli äärimmäisen ankarasti niin ruuan, vaatetuksen kuin unenkin suhteen. Puhtaana ja neitseellisenä nuorukaisena hän kesti yhtään periksi antamatta kahdeksan vuotta paholaisen ankaraa vihaa, joka Jumalan sallimuksesta kohdistui häneen hirvittävinä ja taukoamattomina lihallisina kiusauksina. Tällä poikkeuksellisella luontonsa pakottamisella ja itsekieltämyksellä hänestä tuli esikuva aikamme hedonistiselle ja erityisesti seksuaalisuutta ylikorostavalle ja jumaloivalle maailmalle.

Jumala siunasi hänen askeettiset kilvoituksensa runsaskätisesti. Joosef Hesykastin kuoleman jälkeen hänen pieni veljestönsä hajaantui Pyhän Vuoren eri luostareihin ja vaikutti tunnustetusti merkittävällä tavalla athoslaisen munkkilaisuuden uudistumiseen. Tänäpäin Joosef Hesykastin toimintaa jatkaa Yhdysvalloissa hänen veljestönsä tunnetuin kasvatti, Filotheoksen luostarin entinen igumeni, arkkimandriitta Efraim. Jotakuinkin yhdessä ainoassa vuosikymmenessä arkkimandriitta Efraimista on tullut Uudella mantereella tuhansien uskovien rippisä. Lisäksi hän on perustanut sinne peräti kuusitoista merkittävää ja jatkuvasti kasvavaa ortodoksista luostaria. Pyhän Hermanin jälkeen, joka lähti suorittamaan lähetystyötä Alaskaan Valamon luostarista, hän on osoittautunut toiseksi Amerikan valistajaksi. Voitteko kuvitella: Amerikan hengellinen ylösnousemus, jota parhaillaan todistamme, sai alkunsa yhdestä luolassa eläneestä, uskollisesta Jumalan palvelijasta!

Vanhus Paisios

Kolmas esimerkki viime aikoina eläneistä pyhistä isistä on edesmennyt vanhus Paisios, joka nukkui autuaalliseen kuolonuneen vuonna 1994. Hän oli tavallinen munkki, ilman koulutuksellista sivistystä. Nöyryydessään hän ei halunnut ottaa vastaan pappeuden armoa, vaikka sitä hänelle usein tarjottiin. Hän eli lähes koko elämänsä Athoksella erakkona, mutta oli siitä huolimatta, kuten perustellusti voidaan väittää, kaikkein tunnetuin ja rakastetuin aikansa kreikkalainen oman maansakin puitteissa.

Isä Paisioksen elinaikana hänen majansa oli Pyhälle Vuorelle saapuvien pyhiinvaeltajien – maallikoiden ja pappien – hengellinen keskus. Nyt hänen poismenonsa jälkeen hänen maineensa leviää yhä laajemmalle painetun sanan kautta. Kuudessa vuodessa hänen kuolemastaan isä Paisioksen pyhästä elämästä ja hänen kauttaan tapahtuneista ihmeistä on kirjoitettu jo kokonainen kirjallisuus! Pari vuotta sitten Tessalonikin lähellä, Surotissa, sijaitseva Evankelista Johannes Teologin naisluostari, jonka hengellisenä isänä vanhus Paisios toimi ja jossa myös hänen maalliset jäännöksensä lepäävät, alkoi julkaista temaattisesti järjestettyä kirjasarjaa hänen opetuksistaan ja neuvoistaan. Lopullisessa asussaan sarja käsittää yhdeksän nidettä, joista kukin on noin kolmensadan sivun laajuinen. Yksi isä Paisiosta käsittelevä, pappismunkki Kristodulos Angelogloun laatima, kirja on jo tullut käännettyksi varsin monille kielille, tämän kevään aikana myös suomeksi. Liioittelematta voimme sanoa, että tämä yksinkertainen munkki on osoittautunut Jumalan valituksi astiaksi ja että hänestä on tullut oman aikamme ekumeeninen – siis koko maanpiirin alueellisesti kattava – opettaja.

Tunnusomaista isä Paisiokselle oli syvä, tuskantäyteinen ja vilpittömän rakkaus aikamme ihmistä kohtaan. Kaikki luoksensa tulevat hän otti vastaan, lohdutti ja rohkaisi heitä sekä rukoili yön hiljaisina tunteina heidän ja muiden kärsivien puolesta. Hän otti lähimmäisensä kivun kantakseen, teki siitä omansa. Isä Paisioksen elämä osoittaa selkeästi, että se, mitä maailma Kirkolta odottaa, on rakkaus, mutta aito, todellinen rakkaus. Yksi ilmaus isä Paisioksen vastuuntuntoisesta rakkaudesta oli hänen vuonna 1987 julkistama, sähköisiä henkilöllisyyskortteja käsitellyt avoin kirjeensä, jolla hän herätteli Kreikan kirkkokansaa, mutta myös monia muita

uskovia eri puolilla maailmaa, prinsessa Ruususen unesta. Hän on henkilö, jolla on meille vielä paljon annettavaa meille tänä apokalyptisena aikana.

Pyhien opetuksia meille

Alustukseni lopussa haluan luovuttaa puheenvuoron näille kolmelle pyhälle isälle itselleen. Seuraavat lyhyet tekstikatkelmat ovat edustavia näytteitä heistä tehdyistä kirjoista ja käsittelevät keskeisiä aiheita kristittyinä elämisessä.

Pyhä Nektarios kirjoittaa: “Rakkaat lapset Herrassa Jeesuksessa Kristuksessa. Tämän ympärillä askaroikoon ajatuksenne, tämän ympärille asettukoot kaikki toimenne; olkoon tämä päämääränne ja jatkuva kaipuunne; tämän tavoittelu lämmittäköön sydäntänne, ohjatkoon koko huomionne Kolminaisuudessa olemassa olevaan yhteen Jumalaan; tämän saavuttamiseksi kolmittakaa armon ovea ja se avataan teille: etsikää joka päivä Herraa, mutta sydämestänne, ei sen ulkopuolelta. Ja kun löydätte Hänet, seisokaa Hänen edessään pelon ja vavistuksen vallassa, kuten serafit ja kerubit, sillä teidän sydämestänne on tullut Jumalan valtaistuin. Löytääksenne Herran nöyryyttäkää itsenne Hänen edessään maahan asti, sillä Herra inhoaa ylpeitä, mutta rakastaa niitä, joilla on nöyrä sydän, ja vierailee heidän luonaan. Siksi Hän sanoo: “Kenenkä puoleen minä katsahaisin, ellen sen, jolla on sävyisiä ja nöyrä sydän?” (Jes 66:2 LXX, vapaa lainaus)

Joosef Hesykasti puolestaan kirjoittaa: “Älä ole murheissasi siitä, ettet löydä armoa rukouksesi aikana. Se palaa jälleen. Sitä varten armo vetäytyy pois, että etsisit sitä yhä suuremmalla innolla ja sen ilmaannuttua oppisit olemaan entistäkin varovaisempi ollaksesi menettämättä sitä. Ja jälleen se vetäytyy pois. Tällä tavoin sinusta tulee täydellinen Jumalan ihminen, hengellistä elämää käytännön tasolla tunteva, ja kykenevä ohjaamaan muitakin turvallisesti pelastuksen tielle. Pakottakaa siis luontoanne ja varokaa paholaisen ansoja, sillä “hyökkääjät tempaavat Jumalan valtakunnan itselleen” (Matt. 11:12).

Ja aivan lopuksi muutama aforisminomainen viisaus isä Pasioksen hengellisestä aarteistosta:

- Suuri on ihmisen ilo silloin, kun hänellä on valmiutta uhrauksiin.
- Paras liikeyritys on se, että perustaa tehtaan, joka tuottaa hyviä ajatuksia.
- Vierailija kysyi isä Pasiokselta: “Vanhus, miksi me ihmiset nykyisin tunnemme itsemme niin turvattomiksi?” Hän vastasi: “Siksi, että me kaikki olemme niin turvattuja! Me vakuutamme automme, kotimme, elämämme. Kun me siis huolehdimme elämästämme tällä maallisella tavalla, me tunnemme itsemme täysin turvattomiksi.”
- Vain silloin ihminen edistyy ja löytää hengellisen hyödyn, kun hän onnistuu nollaamaan tahtonsa. Huomaatko, näin amerikkalaisetkin tekevät halutessaan lähettää raketin avaruuteen. He laskevat: 10 – 9 – 8 – 7... 1 – 0. Ja kun he sitten ehtivät nolleen, silloin raketti singahtaa ja nousee ilmaan. Aivan samoin käy myös sielulle, kun se alkaa tyhjentyä omista toiveistaan ja alkaa puhdistua. Vasta silloin, kun se päättyy nolleen eikä sillä enää ole omaa tahtoa, se kohoaa korkeuksiin.

Kreikan ortodoksisen kirkon seminaari “Ortodoksia vuonna 2000; menneisyys, nykyisyys, tulevaisuus”, Ateena 04.–10.05.2000